

הגיליון מוקדש
לעילוי-נשמתו של מורי-
חמי, אשר אהב את התורה
בכל ליבו, נפשו ומאודו,
הרב יוסף ב"ר אברהם ז"ל.
ת. נ. צ. ב. ה.

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת
וירא

תשפ"ז

גיליון מס'

809

משפחתי החדשה

הרובד העמוק של מצוות 'הכנסת אורחים'

... והוא יֵשֵׁב פֶּתַח-הָאֵהָל כָּחֵם
הַיּוֹם: וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים
נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיִּרְץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל
(בראשית יח, א-ב)

מצוות הכנסת אורחים - שפרשנוה היא
בית אב שלה - במובן הפשטני מלמדת
שהאדם צריך לדאוג לרווחתו של האחר
ללא לאות ובכל לב, תוך דאגה שיהיה לו
שפע גשמי מכל טוב: חמאה וחלב, עוגות,
בשר ומה לא.

אבל דומה שיש כאן רובד נוסף, מעמיק
יותר, מעבד לרובד הפשטני של המצווה,
שסגולתה כבירה, ונקדים:

והנה אם בהשקפה ראשונה רגשי עצמו
ורגשי אהבת זולתו, הם כצורות זו לזו, אבל
עלינו להשתדל להעמיק בזה למצוא הסגולה
המאחדת אותם, אחרי כי שניהם דורש 'ד'
מאתנו.

וסגולה זו היא שיתברר ויתאמת אצל
האדם איכותו של ה"אני" שלו, כי בזה יומד
מעלת כל האדם לפי מדרגתו: האיש הגס

והשפל ש"אני" שלו הוא מורכב מגוף ונפש.
ולמעלה מזה מי שמכנים לה"אני" שלו גם
בני-ביתו ומשפחתו. והאיש ההולך עפ"י
דרכי התורה, ה"אני" שלו כולל את כל עם
ישראל.

שהרי באמת איש כל איש ישראל הוא רק
כאבר מגוף האומה הישראלית ועוד יש בזה
מעלות של השלם ראוי להשריש בנפשו
להרגיש שכל העולמות כולם הוא האני שלו,
והוא בעצמו רק כאבר קטן בתוך הבריאה
כולה, ואז גם רגש אהבת עצמו עוזר לו
לאהוב את כל עם ישראל, ואת כל הבריאה
כולה" (מרן הגאון רבי שמעון קאפ זצוק"ל -
הקדמת ספרו 'שערי יושר')

"ביתו של אדם" - קבע שופט אנגלי -
"הוא מבצרו". זוהי טריטוריה פרטית
העשויה להיות מוגנת מכל חדירה זרה. יש
כאלו שבאופיים גם 'קנאים' לפרטיותם,
והזר הקרב - אבוי לו ואבוי לנפשו.

אברהם אבינו, במידת 'הכנסת אורחים'
שלו, לא רק הפקיר כעפרא דארעא את

מצוות הכנסת אורחים
מנוה ראי לנשמת העניין -
הרחבת ה"אני" הצר
והמצומצם שלי

מעונו הפרטי לטובת אירוח אנשים זרים,
הוא בעצם גילה כי ה'אני' שלו מתרחב
לטובת כלל ישראל. למעשה, ביתו שלו
הופך לבית של כולם, בבחינת 'זיהיו עניים'
בני-ביתך'. ביתך - ביתם, ומאכליך -
מאכלם. הם הופכים לחלק אינטגרלי
מהגוף המשפחתי של הבית.

מידת אברהם היא לא רק אהבת חסד.
היא לא רק אהבת ישראל. החידוש במידת
אברהם שכלל ישראל הופכים לחלק מה'אני'
שלי שלמעשה מתרחב. חוויותיהם
ורגשותיהם - רגשותיי.

מצוות הכנסת אורחים - משמעותה
העמוקה היא לא רק אירוח אורחים אלא
'הכנסת' האורחים בצל כנפיי. הם נכנסים
לתוך ביתי במובן העמוק של המילה. אין
הפירוש שאני 'מקריב' את ה'אני' הפרטי
שלי למען טובתם ורווחתם; אלא שמעתה
ואילך, הם חלק אינטגרלי ובלתי-נפרד
מה'פרטיות' שלו.

בעצם, הכנסת אורחים, זוהי לא רק
מצווה במובן הפיזי של הכנסת העני ועובר
האורח ובכלל לביתי שלי - אלא ראי לנשמת
המצווה של הכנסת אורחים - שהיא הכנסת
השני לתוככי ה'אני' הצר, המצומצם והמוגבל
שלי. מעתה, הוא - עם כל עולמו - נכנס
לתוככי ה'אני' שלי. אני דואג לו בדיוק כמו
שאני דואג לעצמי. "כמוך". ביטוי מובהק,
כדברי השערי יושר' לכך ש"כל איש ישראל
הוא אבר מגוף האומה הישראלית כולה".

בין שבירת עצם

בגמרא במסכת זבחים (צז, ב) למדנו: "אמר רבא: אין עשה דוחה את לא תעשה שבמקדש. דתניא [נאמר לגבי קרבן פסח] "ועצם לא תשברו בו". רבי שמעון בן מנסיא אומר: אחד עצם שיש בו מוח, ואחד עצם שאין בו מוח [בשניהם אסורה שבירת עצם בפסח] ניתי עשה [של אכילת בשר הפסח שכתוב "ואכלו את הבשר בלילה הזה"], ולידחי את לא תעשה [של שבירה]? אלא, שמע מינה, אין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש".

וב'תוספות' הקשו, איך שייך כלל זה של 'עשה דוחה לא תעשה' בעניין שבירת עצם, הרי אין העשה בזמן עבירת הלאו - 'בעידנא' (ראה גמרא ביצה ח, ב), שהרי הלאו הוא מיד כששובר ואילו העשה מתקיים רק אח"כ כשאוכל. וב'פסקי תוספות' תירץ על זה שכאשר אין אפשרות לקיים את העשה רק על ידי עבירת הלאו, בזה עשה דוחה לא תעשה אפילו כשהעשה מתקיים אחרי הלאו. וביאר מרן הגאון רבי עקיבא איגר שהסברא היא שדבר שאי אפשר לעשה להתקיים מבלעדיו הוא כבר תחילת קיום העשה. וכיון שאי אפשר לעולם לאכול המוח בלי שבירה, הרי השבירה היא כבר תחילת קיום העשה של אכילת פסח.

ודומה לכך יש להביא את אשר הבאנו פעם מדברי ה'שאגת אריה' שמסביר כי גם לדעת הרמב"ם שהיתר 'כלאים בציצית' נאמר רק בשעת עבודה, הרי שכבר בעצם הליבישה שייך 'עשה דוחה לא תעשה', ומשום שאי אפשר לעבודה שתיעשה בלי לבישת בגדי הכהונה וממילא מדובר בחלק הכרחי ממעשה העבודה המותרת בכלליים.

ואולי יש ליישב בדרך נוספת גוף התמיהה: רבא לשיטתו (לכאורה) לפי הנראה לקמן (ק, ב): בגמרא שם נאמר שאם נעשה אונן לאחר שחיתת הפסח, שונה הוא הפסח משאר הקדשים שאין לאוכלם באנינות לילה, משום שאכילת הפסח מעכבת את הקרבן, והיות והאכילה מעכבת מוכרחים אנו להתיר לו אכילה באנינות לילה דרבנן משום מצות הפסח. והיינו שאכילת הפסח מעכבת את השחיטה שלפניה. ונראה שהגדר הוא שיש כאן 'מצווה נמשכת' - שתחילתה בשחיטת הפסח וסופה באכילה (מעין מצוות כיסוי הדם שנחשבת לגמר השחיטה) - רש"י ביצה ז, ב). וממילא שפיר הוי 'בעידנא' כי אם המצווה של האכילה הייתה עצמאית ניחא, ששבירת העצם היא רק הכשרה, אבל כיוון שהינה חלק ממצוות השחיטה הרי שיש כאן 'בעידנא' עדיין. ונפלא הוא.

מעודד אותנו תמיד להביט בפניו השוחקות. אולם, איזה שחוק עשוי להתגלות בלקות הנסיך בשגעון? השחוק, החיובי, טמון בכך שהנפילה... היא הצעד הראשון לקראת הקימה. זהו אחד העקרונות החשובים ביותר של חיי הרוח. לפני שהאדם יכול להתקדם רוחנית, הוא חייב קודם לכן לחוות על בשרו נפילה. למה הדבר דומה? לקופץ לגבהים הנסוג קודם-כל צעדים אחדים כדי שיוכל להשלים את ריצתו לפני הקפיצה. כאשר משהו מתקלקל והוא "נופל", הנפילה מחייבת אותו לא להיות שאנן - להתעורר ולהשקיע מאמץ-יתר. אם נבין זאת, נוכל ליהנות מהיתרון שבכשלונותינו בחיים.

סיפור בן-המלך-התרנגול מהווה אתגר לכל אחד. כיצד נפלנו אנו? איפה אנחנו בחיינו-שלנו? האם יכולנו להיות במצב טוב יותר? מהן האשליות והדיבוקים המרסנים אותנו ומונעים מאתנו להיות מי שהיינו יכולים להיות?

המפתח להפיכתה של הנפילה להתקדמות הוא ביושר ובאמת. לא משנה מי אתה, אומר ר' נחמן, אתה יכול תמיד להשיג חיים וכוה חדשים באמצעות האמת. האמת היא אורו של ה' - ואין בעולם אפלה שאין ה' יכול להאיר אותה. אין בעולם טומאה שאין ממנה דרכי מילוט. אולם, אין דרכי המילוט נראות בשל החשכה הכבדה הסובבת אותן. אולם, באמצעות האמת, יאיר להם ה' בעצמו ויסייעם להבחין בפתחי התקווה הקיימים אפילו במעמקים.

על-כן, הלקח הראשון של סיפור בן-המלך-התרנגול הוא לקרוא לבעיה בשמה: טירוף. לחיות בבריאותו של המלך, תוך שאיננו מודעים אליו ולקרבתו, הוא מטורף. האמת היא ש"בנים אתם לה' אלוקיכם". להשאיר את מלבושינו היקרים ולדרוף אחרי פירורי העולם ועצמותיו פירושו לנטוש את המתנה היקרה ביותר שניתנה לנו: חיי נצח. הטרגדיה הקשה היא האמונה שהשתעבדנו לחולשותינו - שלא נוכל לעולם לחולל שינוי.

תרנגול-ההודו אינו יכול להשתנות. אולם בן-המלך כן: לשוב אל עצמו. וכך גם כל אחד מאתנו. לא משנה כמה חזק תרנגול-ההודו שבתוכנו, לא משנה כמה גידלנו אותו, בסופו-של-דבר אינו אלא אווז-עינים. תרנגול-ההודו מדבר בשם ה"אני", אולם ה"אני" האמיתי, המקורי, הוא בן-המלך שבתוך כל אחד מאתנו.

התרנגול שבנו

חנצ פניחי על בן-החלך שונפל
לשיגעון וירד מתחת לשולחן
כתרנגול

רבי אברהם יהושע גרינבאום זצ"ל

190 'מתחת לשולחן'

בן-המלך-התרנגול הוא הארכיטיפוס הקיצוני של האישיות המושעבדת לקליפות. תפיסתו את עצמו שגויה לחלוטין, וכמו-כן השקפתו על משמעותו של העולם, ועל יעודו בחייו. האשליה שהוא נתון בה מוחלטת: הוא מושוכנע שהוא תרנגול-הודו בעולם של תרנגולות-הודו. עד כמה שהדבר נוגע אליו, זוהי האמת לאמיתה. איזו סיבה יכולה להיות לתרנגול-הודו לשאוף להיות דבר אחר?

בעוורונו הרגוע כלפי עומק אסונו, מסמל בן-המלך-התרנגול את מיליוני האנשים המושוכנעים, שאין העולם הזה אלא גיבוב מקרי של עפר, שאין האדם אלא חיה - ושהחיים אינם אלא עניין של להתפרנס, של לעשות את מה שצריך, ושל לבלות בנעימים את הזמן הנותר לפני השקיעה הגדולה אל תוך ים הנשייה.

ואם אמנם לחיים תכלית עליונה, אפשר בהחלט לתמוה מדוע אנשים רבים כל כך רחוקים כל כך מהשגתה, בהיותם תרנגולות-הודו הטבולים בתרבות החומרנית השלטת? נניח שהם והוריהם, היו חשופים למתקפת הקליפות כיון שהפרו את איסורי התורה. אולם - האם נהגו כך מרצונם? האם צודק סבלם? הידעו אי-פעם על התורה וחשיבותה?

למרות פניו הכועסות על המצב, רבי נחמן

באורונו הרעיון כלפי
חילוק אסונו, למשל בן-
המלך-התרנגול את מיליוני
האנשים המושוכנעים, שאין
האדם אלא חיה...

"אם כן", הורה החזו"א, "מן הראוי שתלך למסור את השיעור גם אם אדם בודד ישתתף בו!". הוסיף והטעים מרן: "אינו דומה אדם שלמד היום לאדם שלא למד היום. האדם שלמד הוא כבר סוג של אדם אחר!".

הגרמי"ל סיים את הסיפור, והלקח היה ברור.

לשאלת האברך מה יעשה בהיות וזקוק הוא לפרנסה ויום הבחירות מניב ממון נאה, השיב הגרמי"ל: "הקב"ה יכול לשלוח פרנסה ממקום אחר!".

ואכן, באמונת-חכמים פשוטה ותמימה, ביטל האברך את עבודתו בבחירות, והתמיד במסירת השיעור.

באותה תקופה - מספר האיש - עסקתי בהוצאת ספר רב-איכות לתועלת הציבור. נקשתי על פתחי נדיבים שיסייעו לי בהוצאתו לאור.

אחד הנדיבים ציין כי זמנו בל עימו והוא לא יוכל להיפגש. ואז ניצת בו הרעיון להציע לו את יום הבחירות - יום המושבת ממלאכה. האיש נאות, והפגישה התקיימה.

בפגישה זו תרם הנדיב את כל הסכום שביקש הלה עבור הוצאת הספר - שעמד על אותו סכום שהיה אמור להרוויח מעבודתו בבחירות..

ויהי לפלא.

(מעובד על-פי הספר: 'דרכי החיים' חלק א' עמוד תמ"ו; הופיע בספר 'בוודאי גם שם')

לתשומת-ליבכם!

מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא

תמורה בשליחת דוא"ל לכתובת:

abyisrael@gmail.com

גדול יום הבחירות

**מגיד-השיעור ביקש
למסור את השיעור גם
ביום הבחירות הדל
במשתתפים. ומה הייתה
התוצאה?**

הוא היה רכז ומנהל אחד הסניפים במערכת הבחירות. זמן-מה לאחר מכן החל למסור שיעור בשעות הערב.

לקראת מערכת הבחירות הבאה תהה מה יעשה. מחד, השיעור לא ייפסק, הוא יוכל להזמין ממלא-מקום, אולם מאידך הוא חש הפסד מעצם אי מסירת השיעור שמוסר בדרך קבע.

למותר לציין, שהמינוי הזה הביא לו ממון רב, ולא בנקל היה לא להפסידו. בתחילה חשב לשהות ולא לבקש את המינוי ואם יבקשו ממנו, הוא ידון בנושא. אולם לא איחרו הימים והטלפון מהמפלגה הגיע והמינוי המדובר הוצע לו.

את השאלה הפנה האיש אל מרן ראש הישיבה הגאון רבי מיכל-יהודה ליפקוביץ זצוק"ל, שהשיבו לאלתר: "על השבועיים עבודה בבחירות - בוודאי אין לבטל את השיעור. אלא אף על יום הבחירות עצמו, גם אם יגיעו מתי-מעט להשתתף, אל תבטל את השיעור ויהי מה!".

היו-היה יהודי - הוסיף בי מיכל-יהודה לספר - שהיה מוסר שיעור לבעלי-בתים בעיר רמת-גן השכנה לעיר מגוריו.

יום אחד היה מזג אוויר גשום וסוער-במיוחד והוא התחבט האם כדאי לטרוח לנסוע לאמירת השיעור.

נקש הוא על דלתו של גאון ישראל מרן החזון איש זיע"א. שאלו החזו"א: "כמה משתתפים מידי-יום בשיעור?". הלה השיב: "כעשרה משתתפים". וכמה אתה חושב שישתתפו ביום עם מזג-אוויר שכזה - המשיך החזון-איש לבדוק. "אחד בוודאי יבוא, שכן הוא מתגורר בקרבת-מקום".

מיד אחי" - בשעה שהוא בא אליי כאח למצוץ את נשמתו - "מיד עשיו" - כשהוא בא אליי בידיו השעירות, המלאות דם יהודים. וממה שהקדים להתפלל: מיד אחי" נראה שהדרך הראשונה מסוכנת יותר לבני יעקב מהדרך השנייה

את היסוד הזה שנה שוב רבי זלמן בספרו הנודע 'הדעה והדיבור', שם גם הזכיר את ה"וישקהו" של עשיו הארמי (בראשית לג, ד). הנשיקה שלא הייתה אלא נשיכה (ראה 'ילקוט שמעוני' על-אתר) שכן בידוע לכולם, כפי שטבעו חכמינו, כי 'עשיו שונא ליעקב'.

אבל עשיו, איש יודע-ציד, ידע כיצד 'לקנות' את ליבו של יעקב: עם תחושה של אחווה שהפגין. בחינת 'מיד אחי'.

*

במובן החיובי של 'מיד אחי', צריך לזכור את עניין ההזדהות-החלקית ככלל בסיסי בעולם השכנוע:

אין ספק שיכול להיות מרמור כזה או אחר שיכול להוביל להחלטה כזו או אחרת בסוגיית הבחירות, בניגוד לדעת גדולי ישראל. אתה יכול לומר לשני בצורה נחרצת: "אתה עובר על דברי גדולי ישראל!". זה בהחלט דבר אמת, השאלה האם זה באמת מה שיגרום לו לשנות את החלטתו הוא שימצא כמה וכמה אמתלאות לא לסוג ממנה.

הדרך האפקטיבית יותר להשפיע פלאים היא שיטת ההזדהות-החלקית. מותר להקשיב ולהזדהות עם תחושות המרמור והאכזבה, גם אם אתה לא חושב שהן מדויקות, וההחלטה הנובעת מרגשות אלו - נכונה על-פי דעת תורה.

אם הקשבת ל'כאב' של השני בקשב רב, כבר הוא מצא בך חבר ואז אולי אם תסביר לו מבחינה שכלית למה כן חשוב וקריטי להצביע - הוא אולי יקשיב לך.

אבל אם תסתור את רגשותיו, זה מה שלמעשה עומד בליבת "טענותיו", רק זרית מלח על הפצעים, והתוצאה המיוחלת לא בהכרח תבוא.

שימו לב.

שותפים, לא אויבים

הסוד ההשפעה על השני (בסוגיית הבחירות, למשל): הזדהות לפני הכל

אם אתה מתווכח עם מאן-דהו וכל אחד מציג בקול רעש גדול את התפיסה שלו - אין ספק שלבסוף הוויכוח יסתיים בלא כלום. כי היצר 'לנצח', שנובע מהתאוה הטבעית לכבוד, לא ירשה להודות באמת, גם אם הצד הרלוונטי מודע לה.

מהי כן הדרך לנהל וויכוח, תורני למשל, כזה שיגיע לחקר האמת?

נראה שהתשובה פשוטה: תנסה למצוא מה כן נכון במה שהחברותא שלך הציע ותציג זאת בפניו בכנות.

כשאתה מזדהה עם דבריו, כבר השיח לא נסוב רק סביב ה'בעד' ו'נגד' ויש סיבה להגיע להבנה הנכונה בעיני שניכם. אתם שותפים; לא אויבים. אתם בעצם מגיעים למסקנה שאתם מסכימים ובדעה אחת בהרבה חלקים, רק לא בהכל.

אם תנסה רק להוכיח כמה אתה צודק ותחפש להתנצח, כנראה לא תגיע לשום תוצאה, כי כאמור, יהיה קשה לך להודות באמת.

*

ניתן לקחת דוגמא דווקא מעולם הרוע בבחינת 'מאויבי' - תחכמי מצוותיך'.

כולנו מכירים את הרעיון שייסד מרן רבי זלמן סורוצקין, זכר צדיק לברכה - אב"ד סלוצק ונשיא מועצת גדולי התורה (ספר 'אזנים לתורה' בראשית לב, י"ב):

הצילני נא מיד אחי, מיד עשיו. תפילה זו אמר יעקב לשעתו ולעתיד לבוא. כי שני דרכים לבני עשיו להכריח ח"ו את שארית יעקב: א - ע"י התקרבות יתירה לבני יעקב להמיתם מיתה רוחנית ע"י "נשיקה" והתבוללות. ב - ע"י רציחה, פרעות ושוד, להמיתם מיתה גופנית. ועל זה התפלל יעקב אבינו: "הצילני נא

הינדיק

משפט שבועי לשדרוג התקשורת הבינאישית מתוך הספר
החדש "הינדיק"

"נקודה למחשבה: האם התגובה שלנו לנוכח התלהבות של ידיד על אנקדוטה משפחתית משמחת היא בנוסח 'השוואתי'-גרידא או שאנחנו גם משתתפים בשמחתו שלו?"

